

Violența în familie în pandemia Covid-19. Sesizarea și intervenția în condițiile de risc epidemiologic

Domestic violence in the Covid-19 pandemic. Referral and intervention in conditions of epidemiological risk

Cristina Gavriluță¹, Costel Gîțlan²

Rezumat: Textul își propune să aducă în atenție o problemă cunoscută în domeniul devianței și delincvenței, cea a violenței în familie, din perspectiva unei perioade de criză pe care o traversăm la nivel global, pandemia COVID-19. Plecând de la unele aprecieri teoretice cu caracter interdisciplinar, ne-am propus să analizăm care a fost situația violenței domestice în țara noastră în anul 2020, în plină pandemie. Astfel, am identificat o serie de particularități ale fenomenului violenței familiale în ceea ce privește sesizarea faptelor, dar și a manierei de intervenție instituțională, specializată. Deși analiza cifrelor statistice ale poliției nu indică neapărat o creștere a nivelului violenței intrafamiliale față de anul 2019, credem că „cifra neagră” (faptele neraportate autorităților) ascunde o bună parte a fenomenului. Perioadele de criză acutizează disfuncțiile sociale și conflictele familiale, motiv pentru care, la finalul lucrării, am făcut un set de propuneri pentru eficientizarea intervenției în sprijinul victimelor.

Cuvinte-cheie: pandemie, violență în familie, agresor, victimă, intervenție.

Abstract: The text aims to bring into attention a well-known issue in the field of deviance and delinquency, respectively of family violence, from the perspective of a crisis period we are all going through at global level, the COVID-19 pandemic. Starting from various theoretical assessments with an interdisciplinary character, we set out to analyze the situation regarding the domestic violence in our country in 2020, in the midst of a pandemic. Therefore, we identified various particularities regarding the domestic violence phenomenon, more precisely on the notification of the cases, as well as on the institutional, specialized intervention manner. Although the analysis of police statistics does not necessarily indicate an increase in the level of intrafamily violence compared to 2019, we believe that the „black figure” (the cases not reported to the authorities) hides a big part of this phenomenon. The crisis periods aggravate the social dysfunctions and family conflicts,

¹ Profesor univ. dr., Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, email: cristina_gavriluta@yahoo.fr.

² Doctorand, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași; ofițer de poliție, Inspectoratul de Poliție Județean Iași, email: costel.gitlan1971@gmail.com.

which is why, at the end of this paper, we've made a set of proposals for streamlining the intervention in support of the victims.

Keywords: pandemic, family violence, aggressor, victim, intervention.

1. Perspective interdisciplinare asupra violenței în familie

Studiile și cercetările actuale din domeniul devianței și delincvenței acordă spații generoase violenței în familie, încercând să ofere explicații și formule de control din perspective sociologice, psihologice, juridice. Amploarea fenomenului este dificil de surprins din cauza varietății factorilor care îl pot genera și a naturii relațiilor dintre persoanele implicate, „cifra neagră” putând să indice mult mai multe cazuri decât cele raportate în momentul de față. Ceea ce nedumerește este faptul că numărul cazurilor este în creștere și aceasta se întâmplă într-o societate modernă, civilizată, în care funcționează un sistem de educație, există norme și reguli.

O serie de factori precum cultura, cutumele și obiceiurile, modelele de socializare, toleranța societății față de violență, predispozițiile psihice, consumul de alcool ori de alte substanțe se află pe lista cauzelor care influențează violența în familie.³ Explicațiile ar putea aduce în atenție mai multe perspective asupra violenței în familie:

- Din punct de vedere *antropologic și cultural* agresivitatea este percepută ca fiind o constantă a ființei umane, ea neputând fi civilizată⁴ decât într-o anumită măsură. Trebuie spus că familia reprezintă spațiul care solicită cel mai mult capacitatea noastră de a gestiona întregul univers comun, fapt care poate genera reacții agresive față de celălalt. Cumva, agresivitatea, indiferent de formele sale de manifestare, este o „rezultantă a interferenței dintre două sisteme evolutive: cel cultural și cel biologic”⁵ Ea nu reprezintă doar un reziduu instinctual, așa cum încearcă să demonstreze Konrad Lorenz în lucrările sale din domeniul etologiei umane⁶, dar nu sunt nici produsul exclusiv al viețuirii în comun, adică al societății umane. „Pentru existența individuală modelele comportamentale culturale constituie un punct de sprijin care ne scutește să mai căutăm pentru fiecare problemă o soluție și să ne punem de fiecare dată problema cum trebuie să ne comportăm.”⁷ Dincolo de valențele contextualizate și contextualizante ale unei perspective de acest gen, cercetările evidențiază o serie de constante (dincolo de timp și spațiu) ale agresivității, care pot fi verificate și în cazul

³ G.V. Bonea, *Agresorul familial*, în Revista Calitatea vieții, XXIX (3), București, Editura Academiei Române, 2018, pp. 271-290.

⁴ N. Elias, *Procesul civilizării*, Iași, Editura Polirom, 2002.

⁵ C. Gavriluță, *Agresivitatea umană și controlul social. O perspectivă socio-antropologică*, în Revista Sociologie românească, Nr. 3-4/2008, Iași, Editura Polirom, pp. 197-207

⁶ Konrad Lorenz este un deschizător de drum în domeniul etologiei umane. Lucrările sale reprezintă repere fundamentale în cercetările etologice și antropologice viitoare.

⁷ I. Eibl-Eibesfeldt, *Agresivitatea umană*, București, Editura Trei, 1995, p. 47

violentei în familie. Astfel, ocuparea spațiului, disputarea obiectelor, rivalitatea, năzuințele ierarhice, agresivitatea educativă, situațiile explorative, pot deveni surse de conflict și pot genera violență.

- *O altă explicație, de natură sociologică*, indică o sumă de factori sociali care potențează actele de violență în familie. Cercetările din această zonă indică o serie de cauze economice, educaționale, profesionale, de status sau de rol ori presiuni sociale de tot felul, care contribuie la generarea unui climat conflictual în familie. Acestea li se adaugă și o serie de modele sociale promovate de media sau de o serie de studii prin care se furnizează un anumit tip de definiție a funcționării relațiilor familiale. Conform acestora, familia devine un spațiu de afirmare a individului și nu de conviețuire alături de celălalt. Ea nu devine o probă a virtuților, ci o soluție de afirmare a egoului. Definițiile care surprind astfel de mutații ale vieții familiale în registrul deviant insistă pe violența interpersonală, constituită din „patternuri comportamentale repetitive de atac și coerciție”⁸, aplicate cu intenție, într-un mod sistematic și repetitiv, care se reproduc în cadrul unei relații intime sau la nivel comunitar, în scop de control și de dominare a partenerului, pe fondul inegalității de distribuire a puterii în cadrul relației⁹. Așadar, lumea contemporană plasând individul în centru, întregul evantai de relații familiale poate fi înțeles din perspectivă dihotomică de tipul *el versus ea*, *eu versus ceilalți*. Apar dispute de rol, comportamente revendicative, pretenții în numele unor definiții ideologice, discriminări¹⁰ etc. Astfel, familia devine un spațiu al disputelor, al conflictului și al relațiilor de putere, un univers tensionat și nu unul conciliant sau cooperant.
- *Din punct de vedere psihologic*, explicațiile coboară de la chestiuni de psihologie socială¹¹ (nevoia de recunoaștere, dorința de afirmare, frici și angoase sociale de tot felul), până la abisurile psihismului interior, cu

⁸ G. Dima, I. F. Beldeanu (coord.) *Violența domestică: Intervenția coordonată a echipei multidisciplinare. Manual pentru specialiști*, Timișoara, Editura de Vest, 2015, pp. 14-16

⁹ Amintim aici și lucrările: S. Rădulescu, *Sociologia violenței (intra)familiale. Victime și agresori în familie*, București, Editura "LUMINA LEX", 2001; R. Collins, S. Coltrane, *Sociology of Marriage and the Family*. Second Edition, Nelson-Hall Publishers, Chicago, 2001; M.N. Turliuc, A. Karner Huțuleac, O. Dănilă, *Violența în familie. Teorii, particularități și intervenții specifice*, Iași, Editura „Universității Alexandru Ioan Cuza”, 2009.

¹⁰ De exemplu, „Analiza feministă intersecțională este una pertinentă pentru înțelegerea integrată a experiențelor complexe marcate de mai multe inegalități sociale.” (G. Lessard, L. Montminy, É. Lesieux, C. Flynn, V. Roy, S. Gauthier & A. Fortin, *Les violences conjugales, familiales et structurelles: vers une perspective intégrative des savoirs*, în *Enfances, Familles, Générations*, (22) 2015, pp. 1–26.

¹¹ M.N. Turliuc, *Psihosociologia comportamentului deviant*, Iași, Editura Institutul European, 2007; P. Ilut, *Sociopsihologia și antropologia familiei*, Editura Polirom, Iași, 2005.

vădite reverberații psihanalitice¹². Violența intrafamilială este văzută de multe ori ca o formă de agresiune, abuz sau de intimidare, dirijată împotriva membrilor de familie, a rudelor sau altor persoane din mediul familial.¹³ Cert este că astfel de abordări măsoară fluctuațiile psihice ale agresorului și victimei, atrăgând atenția asupra importanței cunoașterii și stăpânirii sferelor și straturilor psihice.

- *Din punct de vedere juridic*, constatăm că violența domestică este incriminată prin legislația în vigoare. În țara noastră, modificările legislative¹⁴ și procedurale¹⁵ de dată relativ recentă au pus la dispoziția profesioniștilor noi pârgșii și instrumente necesare intervenției integrate și multidisciplinare. Ordinul de protecție provizoriu devine un principal instrument de intervenție în cazurile de violență domestică, aflat la îndemâna polițiștilor. De asemenea, au fost reglementate: procedura de intervenție a polițiștilor și de cooperare cu celelalte instituții cu atribuții în prevenire și combatere, procedura de emitere a ordinului de protecție provizoriu, metodologia de utilizare a formularului de evaluare a riscului, procedura de emitere și punere în executare a ordinului de protecție provizoriu. Cu toate acestea, formele de constrângere și sancțiunile impuse de lege în cazurile de violență intrafamilială nu au reușit să reducă fenomenul prin forța lor coercitivă și nici să acționeze ca veritabile instrumente de control psihosocial¹⁶. Instrumentele legale au reușit, se pare, să permită o mai ușoară accesibilizare a serviciilor puse la dispoziția victimelor. Multe dintre ele au avut curajul de a reclama actele de violență și nu au rămas captive în universul domestic sau propriilor frici.

¹² Perspectiva psihanalitică accentuează o serie de idei precum cea de conflict intrapsihic, mecanisme de negare sau diferite tulburări de personalitate. (J. Hearn, *The violence of men*, Sage Publication, London, Thousand Oaks, New Delhi, 1998).

¹³ S. Rădulescu, *Sociologia violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie*, București, Editura Lumina Lex, 2001, p. 18.

¹⁴ Ne referim la Legea nr. 174 din 13 iulie 2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, publicată în Monitorul Oficial nr. 618 din 18 iulie 2018; Legea nr. 106 din 3 iulie 2020 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, publicată în Monitorul Oficial nr. 588 din 6 iulie 2020; Legea nr. 183 din 19 august 2020 privind modificarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, publicată în Monitorul Oficial nr. 758 din 19 august 2020.

¹⁵ Ordinul nr. 2.525/2018 al Ministerului Muncii și Justiției Sociale prin care a fost aprobată Procedura nr. 7 din 07.12.2018 pentru intervenția de urgență în cazurile de violență domestică, în vigoare din 06.02.2019, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 95 din 06 februarie 2019; Ordinul Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Muncii și Justiției Sociale nr. 146/2578 din 11 decembrie 2018 privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violență domestică de către polițiști, în vigoare din 28 decembrie 2018, publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1110 din 28 decembrie 2018.

¹⁶ A. Ogien, *Sociologia devianței*, Iași, Editura Polirom, 2002.

Concluzionând, am putea spune că violența intrafamilială întrunește o serie de caracteristici,¹⁷ care pot fi rezumate astfel:

- O greșită înțelegere a vieții de cuplu și de familie (familia este înțeleasă în termeni de relații de putere și dominație);
- Familia este locul în care „indivizii se dezbracă de orice fel de inhibiții”¹⁸, renunță la cenzură și la măștile sociale. Așa se poate explica prezența violenței în cele mai neașteptate universuri domestice, dar care se prezintă social ca veritabile oaze de fericire;
- Existența unor relații toxice (dispute între parteneri, consum de alcool, droguri, probleme psiho-afective, forme patologice de atașament);
- Imposibilitatea de conciliere între valorile culturale moștenite, prejudecăți și contextele concrete în care funcționează familia;
- Imposibilitatea de a gestiona eficient spațiul familial. Spațiul intim al vieții private asigură o anumită discreție¹⁹ asupra relațiilor violente dintre membrii familiei, faptele putând fi ascunse cu ușurință. În același timp, limitează intervenția terților în aplanarea conflictelor, iar probatoriul este greu de administrat.
- De multe ori victimele rămân prizoniere ale universului familial de care s-au atașat sau manifestă frică în a face sesizări sau plângeri.

2. Particularități privind sesizarea faptelor de violență în familie în contextul pandemiei COVID-19

Apariția pandemiei COVID-19 a determinat instituirea la nivel național, începând cu 16 martie 2020, a stării de urgență (pentru o perioadă de două luni)²⁰ și ulterior a stării de alertă. Aceasta a presupus impunerea unor interdicții și restrângerea exercitării unor drepturi și libertăți. Scăderea calității vieții, constrângerile financiare, lipsa activităților sociale, incapacitatea de a face față provocărilor, deficiențele în comunicare și lipsa unei susțineri sociale reale sunt factori care au declanșat sau acutizat conflictele intrafamiliale. Capacitatea familiei de a se adapta și de a trece peste provocările crizei sociale au fost puse la încercare. În această perioadă s-au probat mai mult decât oricând afectivitatea și sprijinul reciproc,

¹⁷ Aceste caracteristici au fost sintetizate având la bază un articol al judecătorului C. Voicu, *Despre violența domestică - în „limbaj simplificat”*, (2019), [Online] la adresa https://www.juridice.ro/665852/despre-violenta-domestica-in-limbaj-simplificat.html#_ftn4, accesat la 23.05.2021.

¹⁸ G. V. Bonea, *Violența asupra femeii în familie*, în *Revista Calitatea Vieții*, vol XXVII, nr. 2/2016, p. 128.

¹⁹ C. Gavriluță, C. Gîțlan, *Dincolo de aparențe. Tendințe actuale ale violenței domestice în județul Iași*, în vol. G. Irimescu, M. Rădoi (coord.), *Fețele nevăzute ale violenței*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2021.

²⁰ Decretul nr. 195 din 16 martie 2020 emis de Președintele României, publicat în Monitorul Oficial nr. 212 din 16 martie 2020; Decretul nr. 240 din 14 aprilie 2020 emis de Președintele României, publicat în Monitorul Oficial nr. 311 din 14 aprilie 2020.

responsabilitatea, sinceritatea, disponibilitățile noastre de a face sacrificii pentru ceilalți, rezistența la frustrare, reziliența etc.

Victimele violenței intrafamiliale, în lipsă de alternative, au fost nevoite să împartă același spațiu cu agresorul, devenind și mai vulnerabile în fața pericolului de a fi abuzate și controlate în mediul familial sau domestic. În același context, s-au redus ori au fost limitate modalitățile și posibilitățile prin care victimele ar fi putut cere ajutorul, sesiza faptele, interacționa cu alte persoane sau accesa serviciile medicale și de asistență socială²¹.

Conform datelor statistice pentru anul 2020²², la nivel național au fost evidențiate un număr total de 53.978 de sesizări de violență intrafamilială, care au necesitat intervenții ale polițiștilor (în medie, 150 de sesizări și intervenții pe zi). Cele mai multe sesizări, 46.916 (adică 87% din totalul sesizărilor care au presupus intervenția polițiștilor), au fost efectuate prin apelarea numărului unic de urgență 112, iar restul de 7.062 (13%), prin alte modalități (prin reclamație scrisă transmisă prin e-mail ori depusă direct la sediu, prin sesizarea din oficiu, constatarea în flagrant a faptelor). Un număr mai mare de sesizări și intervenții ale polițiștilor au avut loc în mediul rural, respectiv 29.216 sesizări/intervenții (54%), în timp ce în mediul urban s-au înregistrat 24.762 sesizări/intervenții (46%). Cifrele se încadrează în trendul ascendent al sesizărilor privind conflictele și agresiunile fizice între persoane caracteristic acestei perioade.²³ În realitate, numărul faptelor săvârșite ar putea fi mai mare, în condițiile în care o parte a acestui tip de violență nu se reclamă de către victime, nu se raportează autorităților, ba chiar este ascunsă din diverse motive: teama, rușinea, neîncrederea, lipsa de educație, o reacție slabă a comunității ori chiar restricțiile și limitările cauzate de pandemie.

În 26.907 de cazuri de violență intrafamilială sesizate (61,5% din totalul faptelor), s-a făcut referire la violența conjugală, victimele fiind soții sau foștii soți ai agresorului, partenerii sau foștii parteneri de viață privată. În același timp, agresiunile și abuzurile domestice s-au exercitat de către agresorii familiari și asupra părinților (4.357 de sesizări, 9,9% din cazuri) ori asupra copiilor (9.232 de sesizări, adică 21,1%), iar în 5.180 de cazuri sesizate, victimele au avut altfel de relații domestice sau de familie cu autorul (rude, afini etc.).

Din totalul celor 44.256 de autori ai faptelor sesizate, 88% (38.892 de agresori) au fost de sex masculin (dintre care 151 minori) și 12% (5.364 de agresori) au fost de sex feminin (dintre care 46 minore).

Din numărul total de 45.676 de victime ale faptelor sesizate, 25,5% au fost de sex masculin (respectiv 11.616, dintre care 4.029 minori) și 74,5% de sex feminin

²¹ C. Gîtlan, *Gestionarea de către polițiști a violenței domestice în contextul pandemiei COVID-19*, în *Buletin de informare și documentare*, anul XXXI, Nr. 2 (163)/2021, Ministerul Afacerilor Interne, pp. 69-75.

²² Inspectoratul General al Poliției Române, *Situația statistică a persoanelor și a infracțiunilor prevăzute de legea nr. 217/2003 la nivel național în 12 luni 2020*.

²³ A Alexandru, A. Bragă, M. Pantel, *Experiențele femeilor în timpul pandemiei. Starea de fapt și recomandări pentru măsuri post-criză sensibile la gen*, Editat de Centrul FILIA, București, 2021.

(adică 34.060, dintre care 4.093 minori). Observăm că minorii au o pondere însemnată în categoria victimelor (18% din total), aceasta explicându-se prin aceea că în această perioadă de criză au avut de suferit din cauza măsurilor de izolare, a închiderii școlilor și grădinițelor, a stresului la care au fost supuși ei și părinții lor.

Datele statistice confirmă constatările specialiștilor privind manifestarea violenței domestice în funcție de raporturile de putere din cadrul familiei, a faptului că agresivitatea se răsfrânge asupra celei mai slabe verigi a relației: bărbații asupra femeilor, femeile asupra copiilor, copiii mari asupra copiilor mai mici, tinerii asupra vârstnicilor.²⁴

În contextul restricțiilor și limitărilor pandemice, a fost lansată la data de 07.05.2020 aplicația mobilă „Bright Sky RO”, destinată sprijinului victimelor violenței domestice, dezvoltată și adaptată de „Fundația Vodafone România” împreună cu Poliția Română și organizațiile neguvernamentale „Asociația Necuvinte” și „Asociația Code for România”. Această aplicație reprezintă de fapt un instrument digital gratuit, care oferă victimelor sau altor persoane, asistență și informații utile, fiind disponibilă în limbile română, maghiară și engleză. Aplicația poate fi instalată pe telefonul mobil, fie la vedere, fie în modulul ascuns (disimulată printr-un emoticon meteo) și are rol de informare și de educare. De asemenea, ea oferă și date despre serviciile de asistență, posibilitățile de protecție a victimelor, prevederile legale incidente, precum și alte informații de interes. Mai mult, aplicația oferă și posibilitatea înregistrării incidentelor într-un jurnal digital confidențial, la o adresă de mail aleasă de victimă (audio, text sau foto), iar informațiile astfel strânse pot constitui probe.²⁵

3. Intervenția la sesizările de violență în familie, în condițiile de risc epidemiologic generat de pandemia COVID-19

Conform Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, polițistul sesizat cu o faptă de violență în familie are dreptul de a pătrunde în domiciliul sau reședința oricărei persoane fizice, fără acordul acesteia, precum și în sediul oricărei persoane juridice, dacă violența domestică are loc în aceste spații și să înlăture agresorul, chiar dacă acesta este titularul dreptului de proprietate. Intervenția polițiștilor la sesizările de violență petrecută în mediul familial sau domestic se face atât în cazul în care actele de violență fac obiectul cercetării sub aspectul săvârșirii unor fapte care intră sub incidența prevederilor legii penale, cât și atunci când faptele nu fac obiectul cercetării sub aspectul săvârșirii unor infracțiuni. În cadrul intervențiilor la sesizări, polițiștii pot să ia măsuri pentru protejarea victimei, separarea acesteia față de agresor și pot realiza orice alte demersuri necesare eliminării riscurilor imediate și a pericolelor. Pentru

²⁴ S. Rădulescu, *Sociologia violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie*, București, Editura Lumina Lex, 2001.

²⁵[Online] la adresa <https://www.politiaromana.ro/ro/comunicate/bright-sky-ro-o-aplicatie-in-sprininul-victimelor-violentei-domestice>, accesat la 14.05.2021.

verificarea sesizărilor de violență intrafamiliale, polițiștii pot obține probe prin următoarele mijloace:

- constatări personale (consemnate într-un înscris sau înregistrate cu mijloace tehnice);
- consultarea bazelor de date ale Poliției sau ale altor instituții;
- declarații ale victimei, agresorului, martorilor, ale altor persoane care pot furniza date cu privire la conflict;
- înregistrări audio și video;
- fotografii, înscrisuri, inclusiv mesaje sau postări din mediul electronic sau cele telefonice.

În scopul aprecierii necesității emiterii unui ordin de protecție, polițistul aplică victimei un chestionar pentru evaluarea nivelului și iminenței riscului la adresa vieții, integrității fizice și psihice sau libertății acesteia. Evaluarea riscului se face prin analizarea și coroborarea răspunsurilor victimei cu propriile constatări ale polițistului. Dacă concluziile chestionarului de evaluare indică un risc ridicat, polițistul va emite ordinul de protecție provizoriu. Dacă în urma evaluării situației de fapt se constată că nu sunt întrunite criteriile pentru emiterea ordinului de protecție provizoriu, polițistul are obligația să informeze victima despre posibilitatea formulării unei cereri pentru emiterea unui ordin de protecție judecătorească. Indiferent dacă victima formulează sau nu plângere cu privire la violențele exercitate asupra ei, polițistul care intervine la locul săvârșirii actelor de violență este obligat să emită ordinul de protecție provizoriu, dacă în urma evaluării situației concrete constată că prin acesta s-a generat un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea persoanei să fie puse în pericol.

Ordinul de protecție provizoriu poate fi dispus pe o perioadă de 5 zile (120 ore) de la momentul la care a fost emis și pot fi luate una sau mai multe dintre următoarele măsuri, cu caracter temporar:

- evacuarea agresorului, respectiv reintegrarea victimei și a copiilor în locuința comună;
- obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă ori față de alte persoane;
- obligarea agresorului să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere;
- predarea de către agresor a armelor deținute, către poliție.

Măsurile (obligațiile și interdicțiile) dispuse prin ordinul de protecție provizoriu devin obligatorii imediat după emiterea acestuia, fără somație și fără trecerea vreunui termen. Respectarea ordinului de protecție este obligatorie și pentru persoana protejată prin intermediul acestuia (victimă, copii, rude).

Ordinul de protecție și documentația aferentă se înaintează de către unitatea de poliție pentru confirmare unității de parchet competente, în maximum 24 de ore de la data emiterii. Procurorul se pronunță asupra menținerii măsurilor de protecție dispuse de organul de poliție, în 48 de ore de la emiterea ordinului de protecție. Dacă procurorul decide că este necesar să se înainteze o solicitare instanței de judecată în vederea emiterii unui ordin de protecție judecătorească, atunci durata

inițială a ordinului de protecție provizoriu se prelungește cu durata necesară pentru îndeplinirea procedurii judiciare de emitere.

Ordinul de protecție provizoriu poate fi contestat la instanța de judecată competentă în 48 de ore de la comunicarea lui.

Supravegherea respectării măsurilor dispuse prin ordinul de protecție se face de către poliție prin efectuarea unor vizite inopinate la locuința victimei, apelarea telefonică de control a victimei sau a agresorului, solicitarea unor informații din partea altor persoane, orice alte modalități specifice muncii de poliție (investigații, legitimări, etc.).

Încălcarea măsurilor dispuse prin ordin, constituie infracțiune, iar dacă se constată că agresorul se sustrage de la executare încălcând măsurile dispuse, polițiștii vor sesiza organele de urmărire penală.

Ordinul nr. 2525/2018 a Ministerului Muncii și Justiției Sociale a aprobat „Procedura pentru intervenția de urgență în cazurile de violență domestică”, care stabilește modul de intervenție a serviciului public de asistență socială (SPAS), din perspectiva acordării serviciilor sociale. Pentru verificarea semnalărilor de violență intrafamilială, reprezentanții SPAS au drept de acces în sediile persoanelor juridice, precum și în domiciliile persoanelor fizice. Verificarea semnalărilor se realizează de către SPAS cu sprijinul poliției locale sau al organelor de poliție naționale. Echipa mobilă din cadrul SPAS are rolul de verificare a semnalărilor, de evaluare inițială și de realizare a demersurilor necesare pentru depășirea riscului imediat: transportul la unitatea sanitară, sesizarea organelor de cercetare penală, sesizarea organelor competente pentru emiterea unui ordin de protecție provizoriu, orientarea către instituțiile de asistență socială și de protecție a copilului.

3.1. Intervenția la sesizări la nivel național prin emiterea ordinului de protecție provizoriu în anul 2020²⁶

Din totalul celor 53.978 de intervenții la sesizările de violență domestică efectuate în anul 2020, în 14.375 de cazuri polițiștii au constatat riscul iminent în care se afla victima și au emis 8.393 de ordine de protecție provizorii, în scopul protejării imediate a acesteia. În 5.982 de cazuri (41,6%), deși s-a constatat de către polițiști că victima se află într-o situație de risc, nu a fost posibilă emiterea ordinului de protecție, la cererea expresă a victimelor, care s-au opus luării acestei măsuri.

Deși s-au sesizat mai multe fapte de violență în familie în mediul rural față de mediul urban, mai multe măsuri de protecție au fost luate de polițiști în mediul urban: 5.241 de ordine au fost emise în mediul urban și 3.152 în mediul rural.

Din totalul ordinelor de protecție provizorii emise de polițiști, un număr de 7.296 au fost confirmate de procuror (87%), iar dintre acestea, în cazul a 3.887 a fost sesizată instanța de judecată și au fost transformate procedural în ordine de protecție judecătorești (46%).

²⁶ Inspectoratul General al Poliției Române, *Dinamica ordinelor de protecție la nivel național în 12 luni 2020* (date furnizate urmare a cererii formulate în baza Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public).

Obligațiile și interdicțiile dispuse de polițiști prin ordinele de protecție provizorii au fost luate față de 8.730 de agresori (8.493 de sex masculin și 259 de sex feminin).

Măsurile de protecție dispuse de polițiști prin ordinele de protecție provizorii urmare a intervenției și a constatării riscurilor iminente asupra vieții, integrității fizice ori libertății au privit 9.350 de victime (8.338 de sex feminin, din care 340 minori; 1.012 de sex masculin, din care 248 minori). Victimele care au obținut protecție prin ordinele provizorii au fost soți sau foști soți ai autorilor (4.817), parteneri sau foști parteneri (2.434), părinți sau tutori ai autorilor (669), 706 copii (fiu sau fiică), în altfel de relație de familie (724).

Perioada de criză pandemică a afectat nivelul de cooperare dintre echipele de intervenție ale poliției și echipele de asistență socială din cadrul autorităților publice locale ori cele din cadrul direcțiilor pentru protecția copilului. Activitățile comune au suferit anumite limitări din cauza unor comportamente și conduite individuale, dar și instituționale, generate de cerințele de distanțare fizică, de protecție individuală și colectivă, de condiționările epidemiologice și sanitare pentru reducerea riscului îmbolnăvirii. Activitățile de deplasare a personalului și de transportare a victimelor și agresorilor către unitățile specializate de servicii sociale, medicale, medico-legale, judiciare s-au realizat cu multe precauții și cu destulă dificultate. Astfel se explică faptul că în cursul anului 2020, din cele 14.375 de intervenții la sesizările de violență domestică în care victimele se aflau într-o situație de risc, doar în 423 de cazuri s-a realizat intervenția de urgență a echipelor mobile din cadrul serviciilor publice de asistență socială (SPAS), în scopul acordării serviciilor sociale și a stabilirii măsurilor de siguranță pentru victime.

3.2. Situația faptelor penale privind violența intrafamilială sesizate în anul 2020, la nivel național²⁷

Sesizările în legătură cu faptele de violență intrafamilială au privit săvârșirea a 43.712 de fapte penale (în anul 2019 au fost sesizate 44.094 de fapte penale²⁸), care au fost înregistrate în evidențele poliției și parchetelor, fiind declanșate procedurile legale de cercetare în cadrul dosarelor penale. Cercetarea faptelor cade în sarcina organelor de cercetare penală ale poliției judiciare și a procurorilor. Urmărirea penală presupune strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunii, la persoana care a săvârșit-o și la răspunderea penală a acesteia, prin activități de cercetare a locului faptei, folosirea de proceduri criminalistice, audierea persoanelor implicate, a martorilor, ridicarea de obiecte și înscrisuri, percheziții, constatări, expertize, alte activități procedurale necesare pentru soluționarea cauzei. Desfășurarea activităților de cercetare penală în contextul epidemiei s-a făcut conform dispozițiilor procedurale legale, cu respectarea normelor de

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ Inspectoratul General al Poliției Române, *Situația statistică a persoanelor și a infracțiunilor prevăzute de legea nr. 217/2003 la nivel național în 12 luni 2019* (date furnizate urmare a cererii formulate în baza Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public).

siguranță a personalului și a regulilor pentru diminuarea riscului epidemiologic, prin: asigurarea triajului epidemiologic.

Din totalul faptelor sesizate, 34.581 s-au comis în locuințe (79%), iar 9.131 în spațiul public (21%) și au vizat următoarele categorii de fapte penale:

- *Violență fizică*: loviri sau alte violențe (26.809 de fapte sesizate), vătămare corporală (16), pentru relele tratamente aplicate minorului (39), întreprinderea cursului sarcinii (12), dar și infracțiuni de o gravitate extremă - omor sau tentativă de omor (130, din care 99 comise la domiciliu), lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte (8), uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de mamă (9).
- *Contra libertății persoanei*: infracțiuni de amenințare (4.023 de fapte), lipsire de libertate în mod ilegal (157), șantajul (65), hărțuirea (268);
- *Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile*: exploatarea cerșetoriei ori folosirea unui minor în scop de cerșetorie (73), traficul de persoane/minori (8), proxenetismul (18), nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului (1958);
- *Fapte contra libertății și integrității sexuale*: violul (226), agresiunea sexuală (111), actul sexual cu un minor (112), coruperea sexuală a minorilor (28), hărțuirea sexuală (2);
- *Fapte contra vieții private a persoanei*: violarea de domiciliu (146), violarea vieții private (45), violarea secretului corespondenței (16), accesul ilegal la un sistem informatic (17); infracțiuni contra familiei: bigamia (13), incestul (17), abandonul de familie (6.026), nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului (1.958), împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu (42);
- 2.956 de fapte de încălcare de către agresori a măsurilor dispuse printr-un ordin de protecție provizoriu (2.477) sau printr-un ordin de protecție judecătorească (479).

3.3. Constatări rezultate în urma analizării datelor și din practica intervențiilor la sesizările de violență intrafamilială în contextul pandemiei COVID-19

Majoritatea victimelor sunt femeii, copiii și persoane în vârstă²⁹, în special din mediile socio-economice dezavantajate și din mediul rural.³⁰ Pandemia a readus în discuție raporturile de putere în cadrul familiei și a cuplurilor, cu trimitere la rolurile tradiționale în cadrul gospodăriei a femeii, bărbatului, copilului,

²⁹ UNICEF România, *Pe timpul pandemiei, femeile și copiii riscă să fie mai expuși violenței domestice*, 2020, [Online] la adresa <https://www.unicef.org/romania/ro/comunicate-de-pres%C4%83/pe-timpul-pandemiei-femeile-%C8%99i-copiii-risc%C4%83-s%C4%83-fie-mai-expu%C8%99i-violen%C8%99e>, accesat la 14.05.2021.

³⁰ Agenția Europeană pentru Securitate și Sănătate în Muncă (2020), *Sunt necesare eforturi urgente pentru a pune capăt pandemiei de violență împotriva femeilor*, 2020, [Online] la adresa <https://osha.europa.eu/ro/highlights/urgent-efforts-needed-stop-pandemic-violence-against-women>, accesat la 14.05.2021

vârșnicului. Aceasta a condus la apariția ori escaladarea conflictelor având drept cauze împărțirea sarcinilor casnice, îngrijirea copiilor, împărțirea resurselor financiare, efectuarea cumpărăturilor etc. Închiderea școlilor și grădinițelor a determinat o creștere a riscului de abuz asupra minorilor: un număr total de 8.122 de minori (4.029 de sex masculin și 4.093 de sex feminin) au fost victime ale violenței în familie, iar 197 au devenit agresori familiari.

Restricțiile și limitările specifice perioadei de pandemie au determinat creșterea numărului de sesizări „de la distanță”, prin apelarea numărului unic de urgență 112, așa cum rezultă din evidențele poliției. De asemenea, victimele au accesat linia telefonică unică (0800500333) pusă la dispoziție de Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (A.N.E.S.) pentru victimele violenței domestice. Astfel, numai în perioada stării de urgență, 16.03-14.05.2020, au fost primite un număr de 603 apeluri (față de 181 în aceeași perioadă a anului 2019) pentru obținerea de informații utile, dar și pentru sesizarea faptelor. S-a mai constatat și creșterea numărului de accesări și de vizitatori a site-urilor asociațiilor care oferă servicii de suport și consiliere psihologică prin telefon și chat online.³¹

Intervenția echipei mobile din cadrul Serviciului public de asistență socială (SPAS) s-a realizat într-un număr redus de cazuri sesizate. Nu toate persoanele implicate în conflict nu au beneficiat de consiliere și asistență de specialitate. Doar intervenția polițiștilor prin emiterea ordinului de protecție provizoriu nu poate rezolva problema violenței în familie. Rezumarea intervenției doar la acest aspect poate genera creșterea riscurilor pentru victime. Scoaterea victimei din cercul dependenței față de agresor este esențială, fiind necesară o activitate susținută de suport și de consiliere.

Multe fapte de violență în familie se petrec pe fondul consumului de alcool (fenomen în creștere în perioada de izolare³²). Acest fapt a făcut ca gestionarea cazurilor să fie dificil de realizat. Din totalul celor 44.256 de agresori domestici în anul 2020, un număr de 5.728 se aflau sub influența alcoolului la momentul săvârșirii faptelor (13%).³³

Parte dintre conflictele domestice s-au produs pe fondul unui istoric psihiatric al agresorilor, mai ales urmare a privării de tratament de specialitate ori a lipsei de spitalizare a persoanelor cu tulburări mintale, al lipsei consilierii

³¹ A. Alexandru, A. Bragă, M. Pantel, *Experiențele femeilor în timpul pandemiei. Starea de fapt și recomandări pentru măsuri post-criză sensibile la gen*, Editat de Centrul FILIA, București, 2021.

³² *Pandemia de COVID a crescut consumul de alcool. Cine a băut mai mult în starea de urgență*, [Online] la adresa https://www.dcmedical.ro/pandemia-de-covid-a-crescut-consumul-de-alcool-cat-s-a-baut-in-starea-de-urgen-a_621428.html, accesat la 14.05.2021

³³ Inspectoratul General al Poliției Române, *Situația statistică a persoanelor și a infracțiunilor prevăzute de legea nr. 217/2003 la nivel național în 12 luni 2020*.

psihiatrice.³⁴ Deși legea³⁵ prevede că agresorul poate fi obligat să urmeze consiliere psihologică, psihoterapie ori chiar poate fi internat nevoluntar, restricțiile și limitările pandemice în accesarea serviciilor medicale au creat mari dificultăți în punerea în aplicare a acestor măsuri.

Întoarcerea „acasă” a persoanelor plecate la muncă sau la studii în țările europene, dar mai ales a celor cu preocupări infracționale, a condus la apariția unor tensiuni sociale, aceștia fiind văzuți în societate ca fiind vectori pentru transmiterea bolii și catalogați ca lipsiți de responsabilitate în decizia lor de revenire în țară. Pe fondul supraaglomerării spațiului locativ, a lipsei resurselor financiare, a altor probleme generate de schimbarea rezidenței, au apărut ori s-au reaprins conflicte intrafamiliale.

Hărțuirile între parteneri sau foștii parteneri s-au înmulțit în mediul online, constatându-se o creștere a cazurilor de violență cibernetică. În evidențele Poliției Române au fost înregistrate fapte de violare a vieții private (45 de sesizări în 2020, față de 20 în 2019), violarea secretului corespondenței (16 sesizări, față de 12 în 2019), acces ilegal la sistemele informatice (17 sesizări, față de 12 în 2019), dar și fapte de șantaj, mai ales de răzbunare prin divulgarea unor aspecte din viața intimă a partenerilor. Folosirea tehnologiei de către agresorii familiari este folosită îndeosebi pentru verificarea apelurilor și mesajelor telefonice ale victimelor, obținerea parolelor conturilor și verificarea informațiilor, verificarea locațiilor în timp real, transmiterea unor mesaje de amenințare sau de constrângere, crearea unor conturi false pe rețelele sociale pentru urmărirea, denigrarea și hărțuirea victimei, șantaj emoțional.

Încă există un grad crescut de toleranță față de violența în familie, pe fondul unor valori culturale predominant patriarhale ale societății românești.³⁶ Subiecții implicați păstrează o anumită discreție față de conflicte și minimizează semnificația faptelor și evenimentelor. 5.982 de victime care au avut curajul să sesizeze violențele domestice, dar s-au opus emiterii ordinului de protecție față de agresor, deși polițiștii au constatat o situație de risc iminent la momentul intervenției.

4. Concluzii

Analiza doar a datelor statistice nu arată neapărat dimensiunea reală a fenomenului violenței domestice în pandemia COVID-19: în anul 2020 au fost sesizate poliției, în total, 43.712 fapte penale, iar în anul 2019 au fost sesizate 44.094 de fapte; de asemenea, polițiștii au emis 8.393 de ordine de protecție provizorii în

³⁴ UNICEF România, *Evaluare rapidă a situației copiilor și familiilor, cu accent pe categoriile vulnerabile, în contextul epidemiei de COVID-19 din România, 2020*, [Online] la adresa <https://www.unicef.org/romania/ro/documents/evaluare-rapid%C4%83-situa%C5%A3iei-copiilor-%C5%9Fi-familiilor-cu-accent-pe-categoriile-vulnerabile-1>, accesat la 15.05.2021.

³⁵ Art. nr. 38 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice.

³⁶ I. Apostu, *Căsătoria între stabilitate și disoluție*, București, Editura Tritonic, 2013, p. 381.

2020 și un număr de 7.986, în 2019. Cel mai probabil că faptele sesizate reprezintă doar vârful aisbergului. Totuși, studiile efectuate pentru această perioadă indică o proliferare³⁷ a faptelor de violență intrafamilială, unele dintre acestea reproducându-se pe fondul unor cauze și factori de context, ceea ce a determinat înregistrarea unui număr mare de apeluri de urgență și de solicitări pentru serviciile de suport și consiliere.³⁸

În ciuda tuturor impedimentelor, obstacolelor și riscurilor generate de contextul pandemic, unele victime au raportat fapte de violență produse în mediul familial, mai ales prin mijloacele de „sesizare de la distanță”. Autoritățile cu atribuții în intervenția specializată și în cercetarea penală a faptelor au avut o atitudine pro activă, s-au adaptat condițiilor de risc epidemiologic și au venit în sprijinul actorilor implicați în conflictele familiale, punând la dispoziție personalul, instrumentele și mijloacele adecvate de intervenție. Cu toate acestea, disfuncționalitățile intervenției au fost accentuate de restricțiile și limitările impuse de pandemie și au scos în evidență lipsa ori insuficiența infrastructurii și a specialiștilor pentru intervenția multidisciplinară și interinstituțională.

De menționat este faptul că gestionarea violenței intrafamiliale depinde în mare măsură de încrederea victimelor în intervenția instituțională, de oferirea sentimentului de siguranță și că sunt ajutate și protejate. În acest sens, este necesară dezvoltarea și consolidarea capacităților de intervenție, adaptate condițiilor de criză socială, în primul rând pentru detectarea faptelor și acordarea de sprijin și ajutor victimelor prin:

- Dezvoltarea platformelor/aplicațiilor sau altor modalități online de sesizare și pentru asistență, ghidare și consiliere a victimelor;
- Crearea de pârgii pentru identificarea/detectarea activă a violenței intrafamiliale: programe de perfecționare pentru profesioniști; verificarea imediată a informațiilor, notificărilor, a suspiciunilor de posibile cazuri;
- Oferirea suportului și serviciilor de asistență socială încă din prima fază a intervenției la eveniment prin intermediul echipelor mobile din cadrul SPAS;
- Crearea unor servicii integrate în sprijinul victimelor și facilități de acces la centrele de zi sau locuințe protejate, la serviciile de sănătate, de medicină legală;
- Susținerea și încurajarea activităților și acțiunilor organizațiilor neguvernamentale care activează în domeniu, precum și a factorilor de influență comunitară: educatori, profesori, preoți, cadre medicale, asistenți sociali;

³⁷ B. Socea et al., *Politrauma during COVID-19 pandemic: an increasing incidence of domestic violence*”, în Revista Romanian Journal of Emergency Surgery, vol. 2, No. I, 2020, pp. 20-24.

³⁸ I. Ilie, *Cum au trăit femeile din România în pandemie*, 2021, [Online] la adresa <https://activecitizensfund.ro/cum-au-trait-femeile-din-romania-in-pandemie/> , accesat la 24.05.2021.

- Derularea unor campanii în mediul online de informare și de prevenire, în special adresate persoanelor din grupurile vulnerabile și zonele defavorizate;
- Servicii online de asistență a sănătății mintale și pentru consiliere psihologică, atât pentru victime, cât și pentru agresori;
- Proceduri de lucru și specializarea personalului cu privire la intervenția în condițiile de risc epidemiologic;
- Introducerea sistemului electronic de supraveghere a agresorilor³⁹. Practica demonstrează că există frecvente încălcări ale măsurilor dispuse prin ordinele de protecție: în anul 2020 au fost constatate 2.956 de fapte de încălcare de către agresori a măsurilor dispuse prin ordinele de protecție provizorii sau judecătorești (reprezintă 18% din numărul total de ordine de protecție emise).

Din păcate, unele cercetări efectuate în pandemie surprind gradul scăzut de încredere și scepticismul victimelor față de autorități și plasarea rețelelor informale în lista preferințelor pentru a cere ajutorul în caz de nevoie - familiile, prietenii, voluntarii.⁴⁰

Analiza datelor și cifrelor prezentate în acest articol sugerează că în *negativul*⁴¹ violenței familiale se ascunde complexitatea vieții, cu temeri și frustrări, cu ambiții și idealuri, cu fățărnicii și ipocrizii și cu adevărurile sale. Pandemia COVID-19 este, așa cum menționa sociologul Ilie Bădescu, „cea mai nemiloasă oglindă individuală și colectivă”⁴². Ne scoate măștile sociale și ne augmentează virtuțile sau viciile care zac ascunse în ființa noastră și ne arată așa cum suntem de fapt. Iar unii dintre noi sunt violenți și nu pot trece cum se cuvine proba viețuirii alături de celălalt, în familie.

³⁹ La data de 21.05.2021 a intrat în vigoare Legea nr. 146/2021 privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale, publicată în Monitorul Oficial, nr. 515 din 18.05.2021, prin care se reglementează înființarea, organizarea și funcționarea Sistemului informatic de monitorizare electronică (SIME), modul de utilizare a dispozitivelor electronice de supraveghere și modalitatea de acțiune în situația generării unor alerte. SIME va deveni operațional cel mai târziu la 01.03.2022.

⁴⁰ A Alexandru, A. Bragă, M. Pantel, *Experiențele femeilor în timpul pandemiei. Starea de fapt și recomandări pentru măsuri post-criză sensibile la gen*, București, Editat de Centrul FILIA, 2021.

⁴¹ Sensul pe care-l primește acest „negativ” face trimitere la înțelesurile paretiene (Vilfredo Pareto), de reziduu social, acel *ceva* permanent care rezidă în spatele oricărui fenomen social și care poate lua cele mai neașteptate chipuri cotidiene. A se vedea în acest sens, C. Gavriluță, *Negativul cotidianului*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2017.

⁴² I. Bădescu, *Crizele sunt cea mai nemiloasă oglindă individuală și colectivă*, interviu cu Ștefania Coșuleanu, în ziarul *Lumina*, 19.04.2020.

Referințe

- Agencia Europeană pentru Securitate și Sănătate în Muncă. (2020). *Sunt necesare eforturi urgente pentru a pune capăt pandemiei de violență împotriva femeilor*. (osha.europa.eu)
- Agencia Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați. <https://anes.gov.ro>. HELPLINE cu număr unic la nivel național destinat victimelor violenței domestice, discriminării pe criteriul de sex și traficului de persoane. (anes.gov.ro)
- Alexandru, A., Bragă, A., & Pantel, M. (2021). *Experiențele femeilor în timpul pandemiei. Starea de fapt și recomandări pentru măsuri post-criză sensibile la gen*, București, Editat de Centrul FILIA
- Apostu, I. (2013). *Căsătoria între stabilitate și disoluție*. București, Editura Tritonic
- Bădescu, I. (2020). „Crizele sunt cea mai nemiloasă oglindă individuală și colectivă”, interviu cu Ștefania Coșuleanu, 19.04.2020, Ziarul Lumina
- Bonea, G. (2018). „Agresorul familial”, *Calitatea vieții*. XXIX (3), București, Editura Academiei Române, pp. 271-290
- Bonea, G. V. (2016). „Violența asupra femeii în familie”, în revista *Calitatea Vieții* vol XXVII, nr. 2. București, Editura Academiei Române, pp. 127-143
- Codruț, A. (2020). Pandemia de COVID a crescut consumul de alcool. Cine a băut mai mult în starea de urgență. (<https://www.dcmedical.ro>)
- Collins, R., Coltrane S. (2001). *Sociology of Marriage and the Family*. Second Edition, Nelson-Hall Publishers, Chicago
- Dima, G., Beldeanu, I. F. (coord.), (2015). *Violența domestică: Intervenția coordonată a echipei multidisciplinare. Manual pentru specialiști*. Timișoara, Editura de Vest
- Eibl-Eibesfeldt, I., (1995). *Agresivitatea umană*, București, Editura Trei
- Elias, N. (2002). *Procesul civilizației*, Iași, Editura Polirom
- Gavriluță, C. (2008). „Agresivitatea umană și controlul social. O perspectivă socio-antropologică” în *Revista Sociologie românească*, Nr. 3-4/2008, Iași, Editura Polirom, pp. 197-207
- Gavriluță, C. (2017). *Negativul cotidianului*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
- Gavriluță, C., Gîțlan, C. (2021). „Dincolo de aparențe. Tendințe actuale ale violenței domestice în județul Iași”, în vol. Gabriela Irimescu, Mihaela Rădoi (coord.) *Fețele nevăzute ale violenței*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
- Gîțlan, C. (2021). Gestionarea de către polițiști a violenței domestice în contextul pandemiei COVID-19. *Buletin de informare și documentare, anul XXXI, Nr. 2 (163), Ministerul Afacerilor Interne*, pp. 69-75
- Hearn, J. (1998). *The violence of men*. Sage Publication, London, Thousand Oaks, New Delhi
- Ilie, I. (2021). *Cum au trăit femeile din România în pandemie*. (<https://activecitizenfund.ro>)
- Iluț, P. (2005). *Sociopsihologia și antropologia familiei*, Editura Polirom, Iași
- Inspectoratul General al Poliției Române. (2020). (<https://www.politiaromana.ro>)
- Inspectoratul General al Poliției Române. (2020). Bright Sky RO – o aplicație care vine în sprijinul victimelor (<https://www.politiaromana.ro>)
- Inspectoratul General al Poliției Române. *Dinamica ordinilor de protecție la nivel național în 12 luni 2020*
- Inspectoratul General al Poliției Române. *Situația statistică a persoanelor și a infracțiunilor prevăzute de legea nr. 217/2003 la nivel național în 12 luni 2020*
- Lessard, G., Montminy, L., Lesieux, É., Flynn, C., Roy, V., Gauthier S., Fortin, A., (2015). „Les violences conjugales, familiales et structurelles: vers une perspective intégrative des savoirs” în *Revista Enfances, Familles, Générations*, (22), pp. 1–26

Domestic violence in the Covid-19 pandemic

- Nemeș, C., Crișan, G. (2020). *Violența domestică. Paradigme și practica judiciară*. București, Editura Universul Juridic
- Ogien, A. (2002). *Sociologia devianței*, Iași, Editura Polirom
- Rădulescu, S. (2001). *Sociologia violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie*. București, Editura Lumina Lex
- Socea B. și colab. *Politrauma during COVID-19 pandemic: an increasing incidence of domestic violence*, în *Romanian Journal of Emergency Surgery*, vol. 2, No. I, (2020), pp. 20-24
- Turliuc, M.N. (2007). *Psihosociologia comportamentului deviant*, Iași, Editura Institutul European
- Turliuc, M.N., Karner Huțuleac A., Dănilă, O. (2009). *Violența în familie. Teorii, particularități și intervenții specifice*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
- UNICEF România. (2020). *Evaluare rapidă a situației copiilor și familiilor, cu accent pe categoriile vulnerabile, în contextul epidemiei de COVID-19 din România*. (<https://unicef.org>)
- Voicu, C. (2019). *Despre violența domestică - în „limbaj simplificat”*, (<https://www.juridice.ro>)